

sp. SP-412/2019-110
ev. č. 222/2019

Plán akvizičnej činnosti Slovenského technického múzea na obdobie rokov 2019 – 2023

Príloha Akvizičnej politiky Slovenského technického múzea

Tento plán je spracovaný ako príloha Akvizičnej politiky Slovenského technického múzea (STM). Jeho cieľom je definovanie priorít akvizičnej činnosti STM, ktoré zohľadňujú výsledky neustále prebiehajúceho zhodnocovania zbierkového fondu, výsledky vedeckovýskumnej činnosti, ako aj prezentačné zámery múzea. Spracovávanie ročných akvizičných zámerov je v kompetencii kurátorov jednotlivých zbierok a sú podkladom ročných plánov hlavných úloh Slovenského technického múzea.

V súlade so svojím zameraním a špecializáciou STM plánuje v rokoch 2019 – 2023 nadobudnúť do spravovaného zbierkového fondu nasledovné predmety:

Hutníctvo

Akvizície do zbierky Hutníctvo budú zamerané na 60. výročie založenia Východoslovenských železiarní a. s. (apríl 2019), samozrejme vo všeobecnosti na dokumentáciu súčasnosti vývoja hutníctva a hutníckej výroby. Pozornosť bude zároveň venovaná nadobúdaniu dokumentov a predmetov súvisiacich s objektmi železiarskej výroby na východnom Slovensku v súvislosti s aktuálne spracovávanou vedecko-výskumnou úlohou „Objekty banskej ťažby a železiarskej výroby na východnom Slovensku“ a vedeckovýskumnou úlohou v období 2020 – 2021 "Dokumentácia priemyselného dedičstva na Slovensku so zameraním na hutnícke pamiatky v regióne Gemer".

Kováčstvo

Aktívna selekcia bude zameraná prioritne na dopĺňanie už vytvorených podskupín zbierky Kováčstva a ich rozšírenie (predmety umeleckého charakteru / ozdobné úžitkové predmety z kovov: kované mreže a zábradlie, ozdobné prvky, konzoly a firemné značenie, osvetľovacie telesá, závesy, kľúče, kľučky, zámky, dvere a brány, kríže, plakety, sochy, kované figúry, pracovné nástroje, dúchadlá, pokladnice, bytové doplnky, kovania a súčiastky, doplnkový, vybavenie kováčskych dielní, dokumentačný materiál: katalógy, cenníky, vzorkovníky, knihy, fotografie atď.).

Baníctvo

Akvizície do zbierky Baníctvo sa budú sústreďovať na doklady dobývacej techniky, osvetľovacej techniky, vzduchotechniky, banských dopravných zariadení typických pre hnedouhoľné bane na Slovensku, vzorky exploatacie uhoľných ložísk, taktiež na obohatenie o zbierkové predmety mineralogicko-petrografického charakteru.

Baníctvo-Solivarníctvo

Cielené doplnenie zbierky o dokumenty a predmety dokladujúce históriu soľného závodu v Solnej Bani/Solivare tak nového, ako aj starého v súvislosti s pripravovanými novými expozíciami v Sklade soli. Doplnenie o soľnobanskú čipku, artefakty súvisiace so skladovaním a distribúciou soli (váhy, vozy, sudy a i.) a predmety súvisiace s novým závozom (dokumenty, certifikáty, mapy, výrobný program, baliaca technika a pod.). V súvislosti s nemožnosťou získania autentických predmetov (nezachované), bude zbierka rozširovaná aj o napodobeniny originálov (modely, makety a iné formy náhrad).

Strojárstvo

Budovanie zbierky Strojárstva bude zamerané na zdokumentovanie jednotlivých míľnikov vývoja strojárstva na našom území – 20. storočie, pád socializmu (nástupnícke podniky a firmy vzniknuté po roku 1989 na základoch veľkých štátnych podnikov), preorientácia, zmena výrobného artiklu jednotlivých strojárskych podnikov, ako aj strojárske výrobky výnimočného technického riešenia, ktoré našli uplatnenie v svetovom meradle (fi Spinea, Grand Power,...). Zameriame sa tiež na obrábacie stroje a zariadenia strojárskeho priemyslu (frézy, obrázačky, brúsky, píly a špeciálne účelové stroje) z obdobia do roku 1989, ktoré sú nahradzované novými a výkonnejšími strojmi. V podzbierke dopravnej techniky sa naďalej budeme sústreďovať na zmapovanie dopravných prostriedkov do roku 1989 – automobily a motocykle z produkcie ČSSR a krajín RVHP.

Energetika

Akvizície do zbierky Energetiky sa budú sústreďovať na zdokumentovanie vývoja energetických zariadení, ich postupného vývoja a smeru, akým sa táto oblasť uberá – náhrada fosílnych palív, obnoviteľné formy energie (solárne, veterné, geotermálne zariadenia.) Cieľom je získať do zbierkového fondu zariadenia, ktoré svojou konštrukciou, technickými vlastnosťami a použitím zdokladujú historický vývoj danej oblasti (Wankelov motor, hybridný motor, tepelné čerpadlo, motor na drevoplyn....).

Textilné stroje

Zbierkové predmety v danej zbierke vypovedajú o historickom vývoji textilných strojov, mapujú textilnú výrobu, historický vývoj textilníctva od jednoduchých drevených strojov po plne automatickú výrobu a spracovaniu textilu na našom území. V súčasnosti je budovanie tejto zbierky, aj vzhľadom na obmedzené depozitárne priestory STM v útlme. Možné je doplnenie tejto zbierky za predpokladu získania zbierkového predmetu s vysokou dokumentačnou hodnotou.

Kancelárske stroje

V súčasnosti (r. 2018) pozostáva zbierka Kancelárskej techniky z 395 ev. jednotiek zbierok (t. j. 406 ks), pričom okrem písacích strojov sa v ňom nachádzajú počítačové, rozmnožovacie a účtovacie stroje rôznych značiek a tiež technické predmety používané v kanceláriách v minulosti. Zbierku kancelárskej techniky bude STM naďalej dopĺňať o tie typy a modely, ktoré v zbierke doposiaľ nie sú zastúpené – od začiatku továrenskej výroby písacích strojov v r. 1870 až do 50. rokov 20. storočia sa vo svete vyrábalo približne 800 základných konštrukcií písacích strojov, z ktorých sa vyvinulo asi 4000 modifikácií. Našou snahou je doplniť vývojový rad písacích strojov tak, aby bol zdokumentovaný jeden z odborov strojárstva, ktorý využitím PC techniky v podstate zanikol.

Polygrafia

V súčasnosti je budovanie tejto zbierky, aj vzhľadom na obmedzené depozitárne priestory STM a nedostačujúcu manipulačnú techniku v útlme. Možné je doplnenie tejto zbierky (artefakty dokumentujúce vývoj "čierneho remesla") za predpokladu získania zbierkových predmetov s vysokou dokumentačnou hodnotou.

Elektrotechnika a Dorozumievacia technika /vrátane Výpočtová technika/

V nadchádzajúcom období budú akvizície do zbierok elektrotechniky podmienené prebiehajúcim komplexným prehodnotením zbierky a zmenami jej štruktúry. V nadväznosti na výsledky riešených vedeckovýskumných úloh a zámer prípravy expozície „Rozhlas a televízia na Slovensku“ sa prípadné akvizície budú sústreďovať na dopĺňanie existujúcej kolekcie TV a rozhlasových prijímačov. Pozornosť bude tiež venovaná výpočtovej technike, mikroelektronike a technológiám mobilných telefónov a komunikácii.

Hodinárstvo

V kontexte výsledkov riešených vedeckovýskumných úloh budú akvizície do zbierky Hodinárstva zamerané na dokumentáciu najstarších spôsobov merania času (slnečné, vodné, sviečkové, ohňové ai). Taktiež budú dopĺňané vybrané typy náramkových hodín domácej produkcie (obdobie ČSSR) a konštrukčne (prevedením) zaujímavé typy mechanických hodín (obrazové, stĺpkové hodiny, mysteriózne a iné.).

Geodézia a kartografia

V súlade s dlhodobšími akvizičnými zámermi budeme pokračovať v získavaní historických máp stredných mierok, modelov a ukážok starších modelovacích metód krajiny, inventára prekresľovacej techniky, zobrazovacích a interpretačných zariadení DPZ a fotogrametrie.

Fotografická a kinematografická technika (vrátane zbierky Mm)

V predchádzajúcom období bol v rámci akvizícií do zbierky Foto-kino dôraz kladený predovšetkým na technickú stránku dokumentácie vývoja fotografickej a kinematografickej techniky ako takej. Pri budovaní zbierky bola menšia pozornosť venovaná fotografii ako médiu, je preto žiadúce doplniť zbierku o symboly hlavných typov fotografických procesov ako boli slaný papier, albuminové, kolodiové a želatínové fotografie, stereofotografie a transparentný pozitív na skle. Z nestrieborných fotografických procesov je to kyanotypia, platinotypia, paladiotypia a gumotlač. Z menej bežných fotografických procesov nie je vo fonde zastúpená ani ivorotypia a opalotypia, taktiež chromatografia. Vo väzbe na osobnosť J. M. Petzvala je vo fonde zastúpených niekoľko objektívov, ktoré podľa jeho výpočtov vyrobila firma Voigtländer. Nie sú však zastúpené Petzvalove objektívy, vyrobené a signované viedenskými optikmi ako boli Franz Xaver Waibl a Carl Dietzler, s ktorými Petzval spolupracoval (objektívy Dialyt a Orthoskop).

Do podzbierky kinematografickej techniky budú nadobúdané, na základe výsledkov vedeckovýskumnej úlohy "Projekčná technika" riešenej v období 2017 – 2019, vytipované projekčné prístroje.

Doprava automobilová

Rozširovanie zbierky bude sústredené na cestné dopravné prostriedky motorové i nemotorové československej proveniencie, najmä na dopĺňovanie povojnového radu motorových vozidiel.

Doprava železničná a vodná

Budovanie zbierky je značne obmedzené priestorovými možnosťami STM a STM-Múzea dopravy v Bratislave, ako aj nedostačujúcou manipulačnou technikou. Akvizície sa budú sústreďovať najmä na získavanie modelov plavidiel Československej dunajskej riečnej plavby a postavených v slovenských lodeniach ale aj predmety súvisiace s rekreačnou vodnou dopravou, a samozrejme fragmenty lodí a ich vybavenia a dokumentačný materiál súvisiaci s lodnou dopravou a riečnou prepravou na území Slovenska.

Letectvo a letecká technika

Budovanie zbierky Letectvo sa sústreďuje na získavanie artefaktov súvisiacich s témou "československé letectvo" a dopĺňovanie zbierky prioritne o artefakty dokumentujúce letectvo a letecký priemysel v období Československa (priority z veľkorozmerných predmetov: letecký motor M-602 vyrábaný v 80. r. 20. stor. pre lietadlo L-610, lietadlo L-410, produkty slovenských súčasných výrobcov lietadiel (Viper SD 4, WT 9 Dynamic), dopĺňovanie lietadiel používaných v letectve SR a ďalšie rozširovanie tzv. "Galérie prezidentských lietadiel formou darov" atď.

Priemyselný dizajn

V súvislosti s profiláciou STM ako technicky orientovaného múzea akvizície do zbierky Priemyselný dizajn nezahŕňajú nábytok, textil, sklo, porcelán, obaly ani grafický dizajn. Aktívna selekcia sa sústreďuje prioritne na získavanie stomatologickej techniky z produkcie bývalých podnikov Chirana Stará Turá a Chirana Piešťany, škálu najrôznejších bakelitových predmetov pod značkou Futurit z produkcie bývalého bratislavského závodu Gummon, artefakty dokumentujúce slovenský priemyselný dizajn v období 1980 – 2000.

Fyzika

Akvizície do zbierky Fyzika sa sústreďujú na cielené doplnenie zbierky o dokumenty a predmety so vzťahom k histórii náuky o elektrine a magnetizme (trecie elektriky, elektromotory, prístroje a zariadenia z elektromagnetizmu z 19./20. stor.), o meraciu techniku z obdobia 19. stor. a 20. stor. (rôzne typy meracích prístrojov a zariadení, najmä netradičné meradlá – ELM, dĺžkové, objemové, váhy, teplomery a meradlá z rôznych odvetví techniky). Samozrejme sústreďujeme sa na meradlá, ktoré ešte v zbierke nie sú zastúpené. Predmetmi aktívnej selekcie sú artefakty, ktoré akýmkoľvek

spôsobom súvisia s vyučovaním fyziky v minulosti, ale aj súčasnosti; literatúra (katalógy výrobcov učebných pomôcok), ktorá akýmkoľvek spôsobom súvisí s vyučovaním fyziky. Cieľom je tiež doplniť zbierku o novšie typy mikroskopov, a najmä špecifických (netradičné využitie, konštrukcia...).

Chémia

Systematické dopĺňanie zbierky Chémia o doklady a predmety dokumentujúce vývoj chémie na Slovensku (doklady histórie a vývoja základnej chémie a chemického priemyslu na Slovensku), ďalej o meraciu techniku z obdobia 20. stor. (rôzne typy meracích prístrojov a zariadení, najmä meradlá a váhy používané v chemickom a potravinárskom priemysle, rôznych chemických výskumných laboratóriách, SAV ...) a predmety súvisiace s potravinárskou chémiou (pivovarníctvo, cukrovarnícky priemysel, liehovarníctvo...).

Astronómia

Akvízie budú zamerané prioritne na demonštračnú techniku v astronómii. V roku 2018 sa do zbierkového fondu STM podarilo získať premietaciu hlavu planetárneho prístroja ZKP-I, cieľom v najbližšom období je získať chýbajúce časti zariadenia. Po ponuke a dohode so sesterskými astronomickými organizáciami, ako sú planetária a ľudové hviezdárne vyžiadať, zakúpiť prípadne získať bezodplatným prevodom ich nepoužívané demonštračné prístroje.

V Košiciach, 27. 3. 2019

Vypracovala: Mgr. Zuzana Šullová
námestníčka GR STM
pre odborné činnosti

Schválil: Ing. Eugen Labanič
generálny riaditeľ